

26. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 1 грудня 1994 року № 266/94-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр> (дата звернення 06.03.2018).

27. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1 червня 2000 року № 1768-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/1768-14> (дата звернення 06.03.2018).

28. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/393/96-вр> (дата звернення 06.03.2018).

29. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/2939-17> (дата звернення 06.03.2018).

30. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/5076-17/print> (дата звернення 06.03.2018).

УДК 342.722

ЗАХОДИ ПОЗИТИВНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ POSITIVE DISCRIMINATION MEASURES IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

Полховська І.К., к.ю.н., доцент кафедри
кримінального та адміністративного права і процесу

Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена правовому аналізу заходів позитивної дискримінації, які відображені в чинному законодавстві України. Зазначається, що конституційно проголошений принцип рівності потребує додаткових умов для його можливої реалізації. Такими є визнані в науці й апробовані на практиці позитивні дії. У статті окремо наголошено на квотуванні як одному з найдієвіших способів подолання дискримінації.

Ключові слова: принцип рівності, дискримінація, позитивні дії, позитивна дискримінація, заходи позитивної дискримінації, квота, гендерні квоти.

Статья посвящена правовому анализу способов позитивной дискриминации, предусмотренных действующим законодательством Украины. Подчеркивается, что конституционно провозглашенный принцип равенства требует дополнительных условий для его возможной реализации. Таковыми являются признанные наукой и апробированные на практике позитивные действия. Особый акцент сделан на квотировании как одном из самых действенных способов борьбы с дискриминацией.

Ключевые слова: принцип равенства, дискриминация, позитивная дискриминация, позитивные действия, способы позитивной дискриминации, квота, гендерные квоты.

The principle of equality is fairly accepted as one of the fundamental principles of a modern legal and democratic state. The Basic Law of Ukraine proclaimed in Art. 24 that citizens have equal constitutional rights and freedoms and are equal before the law; there can be no privileges or restrictions based on race, skin color, political, religious or other beliefs, sex, ethnic or social origin, property status, place of residence, language or other grounds. The special focus is placed on the rights of women and men. The principle of equality proclaimed by the Constitution of Ukraine is contravened by any discrimination and therefore it is sometimes also called the principle of non-discrimination.

Despite the international recognition and legislative consolidation by most of the constitutions of the world, the principle of equality is usually difficult to implement in practice. In other words, the formally recognized constitutional principle of equality requires ensuring; that is the creation of appropriate conditions for its implementation. One of them is the introduction of special provisional measures that have a legitimate, objectively justified goal intended to eliminate legal or factual inequality in the opportunities of a person and / or group of persons to exercise the rights and freedoms entitled to them by law on equal grounds.

A variation of such temporary provisional measures is establishing quotas, which is provided at the level of the current legislation of Ukraine in the regulation of labor relations, gender, media space. We consider it reasonable to fix gender quotas at the level of electoral legislation for the elections to the parliament of Ukraine.

Thus, the proclamation of Ukraine as a democratic and legal state on the constitutional level requires elimination of discrimination and achieving of legal equality in all life spheres of the state and society, in particular, through the introduction of provisional measures of positive discrimination.

Key words: principle of equality, discrimination, positive discrimination, quotas, gender quotas.

Одним з основоположних принципів сучасної правої і демократичної держави слушно визнається принцип рівності. У ст. 24 Основного закону України проголошено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Окремо наголошено на забезпеченні прав жінки і чоловіка. Принципу рівності, проголошеному Конституцією України, суперечить будь-яка дискримінація, тому іноді його ще називають принципом недискримінації.

Згідно із Законом «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 30 травня 2014 р., дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їхніми ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнають обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

У Законі виділені форми дискримінації, а саме: пряма дискримінація, непряма дискримінація, підбурювання до дискримінації, пособництво в дискримінації, утиск, а також закладений механізм забезпечення запобігання та протидії дискримінації.

У рішенні від 12 квітня 2012 р. Конституційний Суд України підкреслив, що рівність та недопустимість дискримінації особи є не тільки конституційними принципами національної правової системи України, а й фундаментальними цінностями світового співтовариства (справа про рівність сторін судового процесу). Так, Загальна декларація прав людини єталонним стандартом у взаєминах між людьми визначила принцип недискримінації незалежно від будь-яких ознак. Цей принцип закріплений у більшості міжнародно-правових актів із прав людини.

Питанням дослідження правової рівності та недискримінації приділяли увагу такі вчені: О. Дашковська, Г. Журавльова, С. Погребняк, С. Шевчук, Г. Христова та ін.

Метою статті є правовий аналіз заходів позитивної дискримінації в чинному законодавстві України як одного зі способів забезпечення рівноправності.

Попри міжнародне визнання та законодавче закріплення більшістю конституцій світу, принцип рівності завжди складно реалізується на практиці. Інакше кажучи, формально закріплений конституційний принцип рівності потребує свого забезпечення, тобто створення відповідних умов для його реалізації. Так, Комітет Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) з економічних, соціальних і гуманітарних прав у Загальному коментарі № 162 зауважив: «Самі принципи рівності та недискримінації не завжди достатні для забезпечення справжньої рівності. Іноді може виникнути необхідність вжиття тимчасових спеціальних заходів, щоб особи або групи осіб, які перебувають у несприятливому стані, мали такий самий рівень життя, як інші» [3, с. 53].

Як зазначає Г. Христова, позитивні дії, або позитивна дискримінація передбачають можливість застосування спеціальних юридичних заходів, які спрямовані на усунення дисбалансу між можливостями різних категорій осіб реалізовувати рівні права через усталені стереотипи, практики чи традиції, що склалися в суспільстві та виконують функцію правової компенсації певним категоріям осіб із метою якнайшвидшої ліквідації наслідків соціальної нерівності [6, с. 14]. Позитивні дії як превентивна програма мають справу із проблемою на соціальному, а не індивідуальному рівні, тому дозволяють викоринити приховані, невидимі механізми відтворення дискримінації [4, с. 169].

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки (далі – США) боротьба з упередженнями та дискримінацією відбувається за такими 5-ма основними напрямками, як: 1) законодавчий (розроблення державних федеральних законів та законів штатів); 2) організаційний (через активну діяльність організацій); 3) громадський рух (петиції, демонстрації, масові громадські заходи); 4) через освіту (уроки толерантності в школах і вищих навчальних закладах); 5) засоби масової інформації (соціальна реклама, статті, інтерв'ю, ток-шоу, кінематограф) [1, с. 459].

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначає, що позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності в можливостях для особи та/або групи осіб реалізовувати на рівних підставах права і свободи, надані їм Конституцією і законами України. Така дефініція наведена і в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», у редакції від 7 січня 2018 р.: позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності в можливостях жінок і чоловіків щодо реалізації прав і свобод, встановлених Конституцією і закона-

ми України. Законодавець не конкретизує, які саме заходи можна віднести до таких спеціальних тимчасових дій.

Повноваження з підготовки та внесення пропозицій щодо застосування або припинення позитивних дій антидискримінаційним Законом покладені на Уповноваженого Верховної Ради України із прав людини, а з гендерних питань – на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (ст. 11). 7 червня 2017 р. постановою Кабінету Міністрів України затверджено Положення «Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики». Саме на цю посадову особу покладено функцію з організації здійснення Кабінетом Міністрів України повноважень у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, а також контроль за виконанням Україною резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», мета якої – вирішення гендерних питань на всіх етапах мирного процесу, зокрема, підтримка миру, миробудівництва і постконфліктне відновлення.

Прикметно, що з антидискримінаційних ознак, передбачених у ч. 2 ст. 24 Основного закону України, саме ознака статі поки що привертає найбільшу увагу як громадськості, так і урядовців, зокрема і в питанні застосування спеціальних тимчасових заходів. Так, на вирішення гендерної проблематики спрямований комплексний підхід: ухвалено конституційні й законодавчі положення, наявний розвинений громадсько-політичний рух, призначений Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, є підтримка західних партнерів, освітні курси тощо. Також впроваджене гендерне квотування.

Відповідно до «Глумачного словника української мови», квота – це частка, частина, норма чого-небудь допустимого [5, с. 138]. Квоти можуть бути застосовані в різних сферах суспільних відносин: виборчій, міграційній, торговельній тощо. В аспекті подолання дискримінації квоти запроваджуються тоді, коли загальних законодавчих приписів недостатньо для досягнення позитивного результату. Наприклад, на деталізацію конституційних положень ч. 3 ст. 24 щодо гарантування рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні 2005 р. ухвалено Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Метою цього Закону було визначено досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України. Додатково ухвалювалися різні державні програми із зазначенням конкретних пропозицій.

Попри це, ситуація протягом років залишалася майже незмінною. Індикатором вирішення гендерних проблем у суспільстві, з-поміж іншого, є належне представництво жінок у політикумі. Якщо подивитися на політичну мапу світу, то в 173 країнах жінки представлені в парламенті, у 83 застосовуються гендерні квоти представництва. Практично половина парламентів світу застосовують той чи інший тип гендерних квот на виборах до національних парламентів. Соціологи і суспільствознавці дійшли висновку, що наявність 30% жінок в управлінні будь-якого суспільства приводить до якісних змін щодо ухвалення суспільно вагомих рішень. Тобто 30% – це та «критична маса», що дозволяє не просто задекларувати, а реально відчувати присутність жінок у політиці, істотно впливати на її формування [2]. Нині у Верховній Раді України жінок-парламентарів менше 12%.

25 серпня 2015 р. Президент України Указом затвердив Національну стратегію у сфері прав людини, метою якої є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини

як визначального чинника під час запровадження державної політики, ухвалення рішень органами державної влади й органами місцевого самоврядування. Одним із принципів Стратегії названо гарантування рівності та недискримінації в забезпеченні прав і свобод людини. У Стратегії визнано, що, незважаючи на досягнутий прогрес, в Україні зберігається проблема нерівності прав жінок і чоловіків, що зумовлює необхідність продовження активної та комплексної роботи щодо вирішення проблем гендерної дискримінації та забезпечення реальної гендерної рівності. Серед очікуваних результатів – впровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення гендерної рівності; створення умов для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, ухваленні суспільно важливих рішень тощо.

Систему гендерного квотування розуміють як регулювання представництва жінок і чоловіків у списках кандидатів на виборах до парламенту, у місцеві органи влади, на державну службу тощо. Довгий час законодавець не наважувався застосовувати гендерне квотування як спеціальний тимчасовий засіб позитивної дискримінації. Лише під тиском міжнародних інституцій сталися суттєві зрушення на рівні чинного законодавства України. Так, згідно зі змінами до Закону України «Про політичні партії в Україні» від 14 липня 2015 р., статут політичної партії має містити відомості про розмір квот, що визначає мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії в загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах і має становити не менше 30% загальної кількості кандидатів у виборчому списку (ст. 8).

У ст. 4 Закону України «Про місцеві вибори» передбачено, що представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30% загальної кількості кандидатів у виборчому списку. Апробація гендерного квотування відбулася на місцевих виборах 2015 р., але за відсутності законодавчої вимоги черговості розміщення статей у списках кандидатів у депутати, а також відсутності встановлення відповідальності за невиконання гендерних вимог суттєво покращити ситуацію із представництвом жінок на рівні місцевих органів влади не вдалося.

Головним чинником, що зумовлює успішність застосування законодавчо закріплених положень про квотування, є санкції щодо суб'єктів, які ухиляються від дотримання відповідних норм. Тому доцільно завершити розпочату ініціативу щодо гендерного квотування у виборчій сфері, а саме передбачити відповідальність за невиконання вимоги представництва осіб різних статей у виборчому списку політичної партії у вигляді заборони реєстрації такої партії. Контроль за цією вимогою мають здійснювати відповідні виборчі комісії. Також варто провести апробацію гендерного квотування і на прийдешніх парламентських виборах 2019 р., тим самим внести зміни до Закону України «Про вибори народних депутатів України».

Ще однією сферою, де застосовані позитивні дії у вигляді квот, є медіапростір. Конституція України проголосила, що державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується також вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Фактична двомовність у державі призвела до того, що україномовний друкований та аудіовізуальний продукт опинився вкрай несприятливому становищі. Для вирішення цієї проблеми 23 травня 2017 р. ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо мови аудіовізуальних (електронних) засобів масової інформації», відповідно до якого телерадіоорганізації здійснюють мовлення дер-

жавною мовою. У загальному тижневому обсязі мовлення телерадіоорганізацій загальнонаціональної і регіональної категорій мовлення, які, відповідно до ліцензій, здійснюють ефірне та/або багатоканальне (цифрове) мовлення з використанням радіочастотного ресурсу, передачі та/або фільми державною мовою мають становити не менше 75% загальної тривалості передач та/або фільмів (або їхніх частин) у кожному проміжку часу між 07.00 та 18.00 і між 18.00 та 22.00 (ст. 10). Тобто встановлена квота в розмірі 75% від загального обсягу.

Важливою умовою забезпечення правової рівності є необхідність закріплення на законодавчому рівні для деяких груп населення так званих відхилень від загальної норми. Дискримінація – це завжди порушення принципу рівності, але не будь-які відступи від рівності є дискримінацією. Йдеться про пільги, гарантії і компенсації, які безпосередньо пов'язані із проблемою рівності в соціальній сфері. Адже деякі категорії населення, які з фізіологічних, соціальних чи інших причин не можуть мати рівних з іншими громадянами можливостей реалізації прав і свобод, потребують особливої підтримки з боку держави. Передусім це особи похилого віку, інваліди, одинокі матері, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, безробітні й ін. Сьогодні права уразливих категорій громадян детально передбачені чинним соціальним законодавством України: законами України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про державну допомогу сім'ям із дітьми», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та ін.

Квотування вбачається і на рівні Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», у редакції від 20 січня 2018 р. Так, відповідно до ст. 19, для підприємств, установ, організацій, зокрема підприємств, громадських організацій, осіб з інвалідністю, фізичних осіб, які використовують найману працю, установлюється норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю в розмірі 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, то в кількості одного робочого місця. Згідно із Законом України «Про зайнятість населення», у редакції від 31 серпня 2018 р., підприємствам, установам та організаціям із чисельністю штатних працівників понад 20 осіб встановлюється квота в розмірі 5% середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік для працевлаштування категорій громадян, що мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню. Для працевлаштування осіб, яким до настання права на пенсію за віком, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», залишилося 10 і менше років, підприємствам, установам та організаціям із чисельністю штатних працівників від 8 до 20 осіб встановлюється квота в розмірі не менше однієї особи в середньообліковій чисельності штатних працівників (ч. 2 ст. 14).

Окремі положення стосуються не лише безпосередньо тих осіб, хто потребує більшої уваги з боку держави, а й інших суб'єктів, які сприяють реалізації прав окремих категорій. Так, відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни, визначає доцільність надання державної допомоги підприємствам та організаціям громадських організацій осіб з інвалідністю у вигляді пільг з оподаткування, поворотної та безповоротної фінансової допомоги, позик, сприяє в наданні пріоритетів під час розміщення державного замовлення, у працевлаштуванні осіб з інвалідністю та в інших формах, а також здійснює облік і контроль за використанням такої допомоги.

Загалом, позитивні дії треба відрізняти від інших заходів спеціального захисту, зокрема таких елементів со-

ціальної політики, як охорона материнства, призначення соціальних виплат, надання пільг і субсидій представникам окремих професійних або соціальних груп тощо. Позитивні дії мають за мету боротьбу з дискримінацією та її негативними наслідками, а різноманітні програми соціальної підтримки – економічну підтримку та реабілітацію осіб у скрутному матеріальному становищі, забезпечення права на достатній рівень життя тощо. Окрім цього, спеціальні заходи соціального характеру, на відміну від позитивних дій, зазвичай здійснюються на постійній основі [3, с. 55].

Отже, на конституційному рівні Україну проголошено демократичною і правовою державою. Тобто такою державою, яка зобов'язана забезпечити максимальну

комфортний простір для всіх громадян, можливість реалізації їхніх прав і свобод без будь-якої дискримінації. Проте через наявні в суспільстві стереотипи й упередження, економічні негаразди, інші негативні чинники законодавчі положення потребують додаткових дієвих кроків із боку держави. Одними з таких є тимчасові спеціальні заходи, які мають на меті запобігти чи протидіяти дискримінації в конкретній сфері правовідносин. Сьогодні держава застосовує заходи позитивної дискримінації для подолання гендерної дискримінації, для підтримки державної мови, а також у соціальній сфері. Такі дії не тільки не суперечать конституційному принципу рівності, навпаки, сприяють його повноцінній реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицяк Д. Політико-правові основи протидії дискримінації в США. Держава і право. 2013. Вип. 61. С. 455–460.
2. Міжнародний досвід реалізації гендерної політики. URL: <http://www.center.gov.ua/prestsentr/materiali/item/763>.
3. Пономарьов С., Федорович І. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. 74 с.
4. Попкова Л. Гендерная политика США: формальные институты и практики. Общественные науки и современность. 2004. № 1. С. 164–173.
5. Словник української мови: в 11 т. / ред. кол.: І. Білодід (гол.) та ін.; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Т. 4: І–М. К.: Наукова думка. 1973. 840 с.
6. Хрестова Г. Позитивні обов'язки держави у сфері протидії дискримінації. Вісн. Нац. Акад. прав. наук України. 2013. № 4 (75). С. 11–19.

УДК 343.1

ЗАХИСТ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

PROTECTION OF RIGHTS WARNED TO REDUCE THE INFRINGEMENT OF CRIMINAL LEGAL INFRINGEMENT

Слободянюк П.Л., суддя
Шевченківський районний суд м. Києва

У статті розглянуто право потерпілого (цивільного відповідача) на пред'явлення вимог відшкодувати завдану шкоду шляхом подачі цивільного позову та реалізацію обов'язку органу досудового розслідування у кримінальному провадженні вжити необхідних заходів щодо відновлення порушеного майнового стану особи, потерпілої від кримінального правопорушення. Проаналізовано кримінальне процесуальне законодавство, наукові погляди, висловлено авторські міркування щодо вдосконалення законодавства.

Ключові слова: потерпілий, цивільний позов, кримінальне провадження, відшкодування шкоди.

В статье рассмотрены право потерпевшего (гражданского ответчика) на предъявление требований возместить причиненный ущерб путем подачи гражданского иска и реализацию обязанности органа досудебного расследования в уголовном производстве принять необходимые меры по восстановлению нарушенного имущественного положения лица, потерпевшего от уголовного преступления. Проанализированы уголовное процессуальное законодательство, научные взгляды, высказаны авторские рассуждения по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: потерпевший, гражданский иск, уголовное производство, возмещение вреда.

The article deals with the right of the victim (civil defendant) to present claims for damages through the filing of a civil suit and implementation of the duty of the body of pre-trial investigation in the criminal proceedings to take the necessary measures to restore the disturbed property of a person victim of a criminal offense.

The criminal procedural law, the existing scientific opinions and author's considerations concerning the improvement of the legislation are analyzed.

It is noted that the provision of a civil claim does not matter whether the victim's statement of claim exists or not. It has been proved that the main criterion should be the availability of sufficient data on the fact that the crime is harmed, in this regard, it is necessary to formalize the obligation of the body of pre-trial investigation to take appropriate measures to secure a possible civil action not from the moment when it was presented to the victim, and from the moment of registration of a criminal offense and the establishment of persons involved in his commission.

It has been determined that a civil lawsuit in criminal proceedings is the most used form of compensation for damage caused to victims of a criminal offense. After the entry into force of the Criminal Procedural Code of Ukraine, it has already passed for a while, but there are still problematic issues regarding the provision of a civil claim, the civil plaintiff's right not directly disclosed regarding the clarification of the lawsuit in the course of criminal proceedings, etc.

Key words: victim, civil suit, criminal proceedings, compensation of harm.

Головний обов'язок держави полягає в утвердженні та забезпеченні прав і свобод людини, тому вся діяльність осіб, які ведуть кримінальне провадження, має бути спрямована на реальне забезпечення прав і законних інтересів

учасників цього провадження, насамперед потерпілого, оскільки саме він зазнав суттєвого порушення прав внаслідок скоєння кримінального правопорушення, а не підозрюваний чи обвинувачений. Метою кримінального